

Становище

от проф. д-р Миглена Людмилова Прашкова, ВТУ,
професионално направление: 8.2. Изобразително изкуство

относно процедура за заемане на академична длъжност **„професор”**

Академия за танцово и изобразително изкуство, гр. Пловдив,
Факултет „Изобразителни изкуства”,
катедра „Изящни изкуства”

Обща информация за обявения конкурс:

Област на висше образование: 8. Изкуства

Професионално направление: 8.2. Изобразително изкуство

Научна специалност: „Изобразително изкуство – Стенопис”

Конкурсът е обявен в Държавен вестник: ДВ, бр. 5, от 16.01.2024 г.

1. Данни за конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „професор” по Стенопис е обявен за нуждите на катедра „Изящни изкуства”, във Факултет „Изобразителни изкуства”, АМТИИ, гр. Пловдив. Документи е подал само един кандидат – доц. д-р Елена Николаева Кантарева-Дечева, която работи на основен трудов договор в катедрата от 2005 г. Научното жури е назначено с ректорска заповед № РД-27-047 / 14.03.2024 г. Съгласно протокол от неговото първо заседание, проведено на 25.03.2024 г., е приета представената в документите таблица, от която се вижда, че кандидатът изпълнява минималните национални наукометрични показатели. На същото заседание е определена датата за заключителното заседание – **5.06.2024 г.**, избран е председател и членовете на научното жури, които да подготвят рецензии и становища. По процедурата не са допуснати нарушения.

Представената ми за становище документация по конкурса отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и изискванията на АМТИИ.

2. Данни за кандидата

Елена Кантарева-Дечева е завършила магистърската програма на специалност „Консервация и реставрация” в Националната художествена академия – София (1989).

Има две специализации по реставрация от Центъра за художествена консервация в Уилямстаун, Масачузетс, САЩ (1997, 2006). От 2005 г. е редовен преподавател в катедра „Изящни изкуства” на Факултет „Изобразителни изкуства”, АМТИИ, гр. Пловдив, където е доцент и води лекционни курсове в специалност „Църковна живопис”, по-късно – „Стенна живопис”. През 2020 г. АМТИИ ѝ присъжда образователна и научна степен „доктор”. Темата на дисертационния труд е „Подови мозайки от Епископската базилика на Филипопол – технология и техника, състояние, проблеми и реставрация”, а текстът е отпечатан като монография (2022) и е представен в таблицата с наукометрични показатели (Г7) на кандидата за конкурса.

От завършването на НХА Елена Кантарева-Дечева работи като реставратор, а от 1994 г. работи и в областта на съвременната църковна живопис, като изпълнява икони и стенописи самостоятелно и в екипи. Внутрителна е активността на кандидата и в двете области. За нуждите на конкурса е добре да се обобщи информацията, представена в творческата биография на кандидата: 15 мащабни реставрационни проекти у нас и в чужбина, 15 проекти за изписване на икони и стенописи в България, както и 42 участия в изложби и художествени форуми в страната и в чужбина. Успоредно с художественотворческата работа, Елена Кантарева-Дечева има сериозна научна дейност, която е свързана пряко с работата ѝ като реставратор и с участията ѝ на редица научни конференции и форуми у нас и в чужбина. Резултатите от коментиранията широкообхватна проблематика в областта на реставрацията и опазването на паметници на културата са предмет на 19 публикации, също у нас и в чужбина. Свидетелство за значимостта им са цитиранията на статиите в научно рецензирани издания. Тук е мястото да уточня, че два мащабни проекта, реализирани през последното десетилетие, са отличен пример в областта на реставрацията и експонирането на антични подови мозайки – т.нар. Малка базилика и Епископска базилика на Филипопол. Кандидатът е автор и пряк ръководител при изпълнението на тези проекти, които са с безспорен принос в световен мащаб.

Елена Кантарева-Дечева е член на Съюза на българските художници, секция „Реставрация”; Асоциацията на реставраторите в България; Международния комитет за консервация на мозайки (ICCM) и на Международната организация за изучаване на антични мозайки (AIEMA).

3. Описание на творбите, представени като хабилитационен труд

В конкурса за професор по Стенопис д-р Елена Кантарева-Дечева се представя с

три основни авторски продукта – проектиране и изпълнение на стенописи за храм „Св. Георги Победоносец в жилищен комплекс „Бяла черква”, кв. „Панчарево”, София (2011–2012); проектиране и изпълнение на стенописи в храм „Св. Николай Чудотворец” в кв. Сарафово, Бургас (2018–2023) и проектиране и изпълнение на 24 икони за иконостаса на храм „Св. Георги Победоносец в жилищен комплекс „Бяла черква”, кв. „Панчарево”, София (2008–2009). В подкрепа на хабилитационния труд са представени пет публикации в съавторство, които са с принос в областта на изследванията на ранно-християнското изкуство. Редът е допълнен с още два мащабни реализирани проекта – „Консервация, реставрация и експониране на археологически обект Малка базилика – Пловдив” (2011–2013) и „Ръководство, реставрация и изписване на 37 броя икони за иконостаса на храм „Св. пророк Илия”, Синапово” (2015–2016).

4. Художествено-творчески приноси

Монументалните творби и иконите, с които кандидатът участва в конкурса, са предназначени за съвременни храмови интериори. Публикациите допълват знанията в областта на изследванията на античното изкуство. Проектът за реставрация и експониране на археологически обект е част от цялостното решение на съвременен музейно пространство. Тяхната мащабност не позволява да бъдат обстойно анализирани поотделно в рамките на представеното становище, затова ще се опитам да обобща резултатите от художествено-творческата и научна работа на д-р Елена Кантарева-Дечева, които могат да бъдат разгледани в три основни категории и детерминират приносния характер на представените трудове.

Първо. Създаване на единен ансамбъл в синтез на изкуствата в храма. Възприетите от Преданието на Църквата сюжети са обединени в общо решение, подчинени на основните теми – литургични, свързани със св. Евхаристия и Боговъплъщението, и Евангелски и исторически, свързани със съборността на Църквата. Съвременното звучене на изпълнените монументални творби се дължи на авторския колорит и собствения разпознаваем стил на живописиста, както и на овладяването на мащаба, пропорционирането на фигурите в отделните композиции и изобразителни полета, които са подчинени на архитектурониката на съответния храм. Кандидатът убедително представя целия процес от проектирането до реализацията и аргументира взетите решения в анотациите към всеки един от проектите. Ансамблите са създадени чрез умелото използване на художествените средства, с предварителна подготовка, която включва проучване, съставяне на цялостна иконографска програма и

избор на материали за изпълнение.

Второ. Изследователски интерес, който е в пряка връзка с проектната и изпълнителска работа. Д-р Елена Кантарева-Дечева има подчертан изследователски интерес, който е предопределен от реставраторската ѝ работа. Проучвателният етап в тази дейност е задължителен и неминуемо се отразява в изпълнението на проектите, независимо дали са свързани със създаване на нови творби или с опазване на културни ценности. Техничко-технологичният аспект на тези проучвания обичайно е приносен, но е и гаранция за успешна реализация на съвременни художествени решения както на храмови интериори, така и на музейни пространства. Високата техническа грамотност е особено необходима в процеса на обучение на бъдещите специалисти по стенна живопис както за тяхната теоретична, така и за практическата им подготовка.

Трето. Практика и работа в екип. Представените мащабни проекти, автор на които е д-р Кантарева-Дечева, са успешно изпълнени благодарение на широк спектър практически дейности, в основата на които е придобитият през годините опит. Това включва не само конкретни знания и умения, но и уменията за работа в екип. Организирането на тези мащабни реализации само по себе си съдържа елементи от процеса на обучение. Приобщаването на изпълнители, които имат различни индивидуалност и степен на сръчност, към хода на общата работа до извеждането на очаквания краен резултат налага ръководителя да притежава специални качества. В този смисъл, ръководителят е и преподавател. Така всеки един от реализираните проекти се превръща в своеобразен образователен курс, творческо ателие или уъркшоп.

5. Преподавателска работа

Работата на д-р Кантарева-Дечева в катедрата е свързана, освен със съставянето и актуализирането на учебните планове на специалността и програмите по дисциплините, които пряко води, и с всички извън аудиторни форми на обучение, които провежда, а не просто участва. В тази връзка, основната линия е формулираната в третата категория приноси, което е от особено значение за преподавателската работа. В екипите, които ръководи, са включени както асистенти от специалността, така и обучаващи се в момента или дипломирани студенти. Д-р Кантарева-Дечева многократно организира общи студентски изложби, проекти и участия в художествено-творчески форуми, на които обучаващите се имат възможност да комуникират както с утвърдени, така и с млади творци. Традиционно студентите от специалността се представят на единствения по рода си форум – Биенале на църковните изкуства, което

се провежда във Велико Търново. На последното съм един от инициаторите и организаторите, затова не се съмнявам в пълноценната и успешна преподавателска работа на кандидата.

6. Заключение

Предвид всичко казано дотук, **убедено** предлагам на почитаемото научно жури да бъде присъдена на доц. д-р Елена Кантарева-Дечева академичната длъжност „професор” в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, научна специалност „Стенопис”.

21. 04. 2024 г.

Велико Търново

проф. д-р Миглена Прашкова